

Rəhilə QEYBULLAYEVA

**ƏDƏBİYYATDA DARVİNİZM
VƏ YA
SOSIAL MƏDƏNİYYƏT
MODELLƏRİ**

**ORTA ƏSRLƏR EPOSU
AYNASINDA**

(“KİTABİ DƏDƏ QORDUD”
VƏ “NİBELUNQLAR NƏĞMƏSİ”)

Bu dars vəsaiti Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun qrant layihəsinin maliyyə dəstəyi ilə yerinə yetirilmişdir. Qrant EIF-2013-9(15)-46/35/5-M-28

Validəylərimə həsr olunur

Rəhilə Qeybullayeva. Ədəbiyyatda darvinizm və ya sosial mədəniyyət modelləri orta əsrlər eposu aynasında (“Kitabi Dədə Qorqud” və “Nibelunqlar nəğməsi”). *Dərs vəsaiti*. –Bakı: Mütərcim, 2016. - 104 səh.

ISBN: 978-99-52-28-308-2

© R.Qeybullayeva, 2016

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZİRLİYİ**

Bakı Slavyan Universiteti

RƏHİLƏ QEYBULLAYEVA

**ƏDƏBİYYATDA DARVİNİZM
VƏ YA SOSIAL MƏDƏNİYYƏT MODELƏRİ
ORTA ƏSRLƏR EPOSU AYNASINDA
(“Kitabi Dədə Qorqud” və “Nibelunqlar nəğməsi”)**

Dərs vəsaiti

*Bakı Slavyan Universitetinin
Filologiya və Jurnalistika fakültəsi
Elmi Şurasının 27 may 2016-cı il
3 saylı iclasının qərarı ilə dərs
vəsaiti kimi çap olunur.*

Bakı – Mütərcim - 2016

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ.....	5
------------	---

I FƏSİL. Ədəbiyyatda darvinizm və sosial mədəniyyət modelləri (Sociocultural Anthropology) konsepsiyaları

1.1. Ədəbiyyatda darvinizm cərəyanı və konsepsiyaları.....	9
• <i>Biheviorizm nəzəriyyəsi</i>	11
• <i>Dual inheritance</i>	11
• <i>Sosiobiologiya</i>	12
• <i>Bioloji antropologiya</i>	13
• <i>Sosial Psixologiya</i>	13
1.2 Mədəniyyətdə darvinizm – pro and contra.....	16
• <i>Mədəniyyət intellekti (Cultural intelligence hypothesis)</i>	16
• <i>Düşüncə-bədən (mind-body) dualismi</i>	16
1.3. Darvinizm və Mədəniyyət Antropologiyası, Sosial Antropologiya, Sosial Mədəniyyət, Geneoloji (Ethnicity-Ancestry) DNA.....	18
1.4. Mədəniyyət sosial ünsiyyət vasitəsi ilə öyrənilən informasiya kimi və ya bədii mətndə nümunələr.....	19

II FƏSİL. Riayət edilməli qaydalar: müasir Azərbaycan və alman xalqlarının sosiokultur antropologiyası orta əsrlər eposu aynasında (KDQ və NN)

2.1. Mədəniyyət sosial ünsiyyət vasitəsi ilə öyrənilən informasiya kimi.....	23
2.2. Riayət edilməli qayda modelləri-mədəniyyət patternləri..	25
• <i>Qonaqları qarşılamaq qaydaları və geyim etiketi</i>	25
• <i>Həmkarları və ya elçilərini qəbul etmə protokolu</i>	31
2.3. Mədəniyyət antropologiyasında yeməklər və içənəklər: şərab, bal, qımız.....	35

2.4. Dini qaydalar	44
• <i>Klassik kompozisiya</i>	44
• <i>Liturgiya və namaz, məscid və kilsə</i>	45
• <i>Dini qaydalara nəzarət: ozan, dədə; şpilman, kapellan, Hagen</i>	49
• <i>Baş örtmək və ya üz örtmək</i>	55
• <i>Başqa dinə mənsub olan şəxslə nikah</i>	59
• <i>Təkarvədlilik yoxsa poliqamiya?</i>	61
2.5. Sosial antropologiya	64
• <i>Şərəfli ölüm / şərəfsiz ölüm və dəfn</i>	64
• <i>Güclü qadın-döyüşçü tipajı və ya qadının statusu</i>	68
• <i>Qadın müdrikliyi və inciklik motivi (hökmdardan incimək olarmı)</i>	71
• <i>Qadın döyüşçü və ya ata minmək-atdan enmək etiketi</i>	74
• <i>Qadın, nəzakət etiketi və onun pozulması</i>	75
• <i>Cəngavər nəzakət etiketinin pozulması: arvadını döymək və qadının varidatını hiylə ilə almaq</i>	77
• <i>Hökmdar-vassal münasibətləri</i>	79
• <i>Vəzifə və ya status bölgüsü</i>	80
• <i>İdarəetmə və divan</i>	82
• <i>Ata-oğul münasibəti, qardaşa münasibət, ana-oğul münasibəti, ərə münasibət, gəlinə münasibət</i>	82
• <i>Tayfa münasibətləri</i>	85
 NƏTİCƏLƏR	 87
 POSTSCRIPTIUM və ya qısa tarixi arayış: <i>NN-da təsvir olunun tayfalar və onların müasir azərbaycanlılarla əlaqəsi</i>	 90

Rəhilə Qeybullayeva – filologiya elmləri doktoru, professor.
M.F. Axundov adına Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunu bitirmiş (1981), M.V. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetində Ədəbiyyat nəzəriyyəsi (Moskva, 1989) üzrə namizədlik, AMEA Nizami ad. Ədəbiyyat İnstitutunda (Ədəbiyyat nəzəriyyəsi və Azərbaycan ədəbiyyatı (Bakı, 2004) üzrə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. SOAS (London Universiteti, Böyük Britaniya, 2003), University of Wisconsin-Madison-da (Madison, ABŞ, 2009) ədəbiyyat nəzəriyyəsi və müqayisəli ədəbiyyat üzrə dəvət olunmuş professor vəzifəsində işləmişdir.

Bakı Slavyan Universiteti Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasında və Azərbaycan Diplomatika Akademiyasında "Müqayisəli mədəniyyət və mədəniyyət qatları", "Azərbaycan dili və ədəbiyyatı", "Dünya ədəbiyyatı" fənlərini tədris edir.